Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce

CYKLUS AUTORSKÝCH KNIH NA TÉMA RECYKLACE

Nikola Aichlmanová

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění

Studijní program Výtvarná umění

Studijní obor Ilustrace a grafika

Specializace Kniha a tvarování papíru

Bakalářská práce

CYKLUS AUTORSKÝCH KNIH NA TÉMA RECYKLACE

Nikola Aichlmanová

Vedoucí práce: MgA. Mgr. Petra Soukupová

Katedra výtvarného umění

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Zde vložit originál

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018 .....

podpis autor

Poděkování

Chtěla bych poděkovat MgA. Mgr. Petře Soukupové za odborné vedení a cenné rady při vypracování této bakalářské práce. Děkuji Daniele, Tomášovi a Chipsíkovi Doležalovým za pomoc při gramatické kontrole této práce. Děkuji také Majdě Fojtové za urychlení cestování do Plzně a svým spolužačkám za psychickou podporu při tvorbě práce.

Obsah

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE.....7
2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY.....9
2.1 CÍL PRÁCE.....10
3 PROCES PŘÍPRAVY, PROCES TVORBY 11
4 POPIS DÍLA.....14
4.1 TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA.....16
4.2 PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR 17
5 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....18
6 RESUMÉ 19
7 SEZNAM PŘÍLOH.....20

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

Během studia na vysoké škole jsem hledala způsob který zvolit pro ilustraci svých knih.

Svojí první klauzurní práci, knihu – leporelo *Kaple sv. Jana Nepomuckého ve Svojetíně* (viz Příloha 1), jsem se snažila řešit jako objekt. Do první strany leporela jsem vyřezala obrys kaple, následující strany byly také vyřezány a tvořily vnitřek kaple. Pro ilustrace jsem zvolila techniku kresby pastely a pastelkami přes šablony.

V dalším semestru jsem pracovala na pop-upové knížce. Počítačovou grafikou jsem vytvořila ilustrace k původní pohádce K. J. Erbena *Pět kočiček* (viz Příloha 2). Obrázky jsem kreslila pomocí tabletu v programu Adobe Illustator.

Pop-upové ilustrace vznikly vyřezáváním a ohýbáním papíru, některé jejich části byly pohyblivé. Knihu jsem svázala harmonikovou vazbou.

Ve druhém ročníku jsem ilustrovala pohádkovou knížku *Hajánek a Ospalka – pohádky pro nespavce* (viz Příloha 3). Pro tuto knihu jsem zvolila techniku akvarelu. Malby jsem naskenovala, upravila a vhodně umístila k textu. Protože je tato knížka dětská, použila jsem papír vysoké gramáže, aby se v ní dobře listovalo. Knihu jsem svázala harmonikovou vazbou.

V dalším zadání jsem měla za úkol vytvořit knihu z ručního papíru (viz Příloha 4). Vybrala jsem si dílo Viktora Dyka *Tři*. Dílo se skládá ze tří básní, každé z nich jsem věnovala samostatnou knihu. Knihy jsou z ručního papíru a doplňují je linorytové ilustrace tištěné technikou slepotisku.

Knihy jsou svázané koptskou vazbou. Pro každou jsem zvolila jinou

barvu bavlnky, tím jsem odlišila jejich hřbety.

Zimní semestr třetího ročníku jsem strávila na Akademii umeni v Banské Bystrici. Studovala jsem na katedře Grafiky.

Vyzkoušela jsem si tam několik technik klasické grafiky, konkrétně suchou jehlu (viz Příloha 5), čárový lept (viz Příloha 6), mezzotintu (viz Příloha 7), falešnou mezzotintu (viz Příloha 8) a linoryt. Dále jsem měla prostor pro zkoušení technik alternativních. Zkoušela jsem tisknout z různých netradičních matric např. tetrapak obaly, plechovky, alobal, polystyren atd.

Během studia v ateliéru Kniha a tvarování papíru jsem se naučila různé knižní vazby, dozvěděla se mnoho o knihařském řemeslu a seznámila jsem se s používáním některých knihařských strojů.

Za velký přínos považuju možnost zdokonalovat se i v jiných uměleckých činnostech např. grafickém designu, typografii, figurální kresbě, modelování atd.

2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY

Námět mé bakalářské práce je Cyklus autorských knih na téma recyklace. Toto téma jsem zvolila v návaznosti na svou předešlou práci – knihy z ručního papíru. Výroba ručního papíru mě zaujala, a chtěla jsem s jeho výrobou a využitím nadále experimentovat. Chtěla jsem vytvořit sérii knih z ručního papíru. Pro výrobu ručního papíru jsem se rozhodla, protože si myslím, že kolem nás je velké množství papírového odpadu, který se dá ještě využít např. reklamní letáky, papíry ze skartovačky atd.

Inspiroval mě projekt Raubdruckerin.

„**raubdruckerin** is an experimental printmaking project, that uses urban structures like manhole covers, grids, technical objects and other surfaces of the urban landscape, to create unique graphical patterns on streetwear basics, fabrics and paper. Every piece is hand printed, mainly on-site in the public space, as a footprint of the city. raubdruckerin is based in **Berlin**, but works as well regularly in other metropolis like Amsterdam, Lisbon and Paris.“[1]

Zaujal mě nápad tisknout něco, co už existuje a je to každý den kolem nás. Připadalo mi to jako recyklace městského prostředí.

Protože už jsem měla zkušenost s tiskem tetrapaku a plechovek, jejichž obaly mně přišly samy o sobě zajímavé, napadlo mě začít zkoušet tisknout i další odpad. Nejprve jsem zkoušela tisknout menší věci např. zátky od vína (viz Příloha 9) nebo obaly od paštiky.

1 https://raubdruckerin.de/en/project/

Volný překlad: Raubdruckerin je experimentální projekt pro tvorbu grafiky, který využívá urbanistické struktury, jako jsou poklopy, mříže, technické objekty a další povrchy městské krajiny. Vytvářejí unikátní grafické vzory na základních materiálech, tkaninách a papíru. Každý kus je ručně tištěný, hlavně na veřejném prostranství, jako stopa města. Raubdruckerin sídlí v Berlíně, ale pracuje i v jiných metropolích, jako je Amsterdam, Lisabon a Paříž.

Tak jsem se pomalu dostala k tomu, jakou cestou se chci vydat při vytváření své bakalářské práce.

2.1 CÍL PRÁCE

Cílem mé bakalářské práce bylo vytvořit cyklus autorských knih z ručního papíru, které mají upozornit na množství odpadu kolem nás. Práce má ukázat několik pohledů na využití odpadu v grafice.

3 PROCES PŘÍPRAVY, PROCES TVORBY

V průběhu stáže na Akademii umeni v Banské Bystrici jsem začala přemýšlet nad způsobem zpracování své bakalářské práce. Zprvu jsem myslela, že udělám linorytové ilustrace vztahující se k recyklaci, protože jsem chtěla navázat na svou předchozí klauzurní práci. Vytvořila jsem linoryty popelnic (viz Příloha 10), které mi však přišly příliš naivní.

Rozhodla jsem se, že do své práce použiju tisky odpadků. Začala jsem tedy hledat vhodné odpadky pro tisk.

Na Slovensku jsem měla možnost tisknout na grafickém lisu tzv. satinýrce. Zjistila jsem, že grafiky natisknuté pomocí tohoto lisu vypadají více realisticky než ty, které vznikly technikou ručního tisku.

Po návratu ze stáže jsem začala zkoušet různé možnosti tisku netradičních matric, především odpadků. Tiskla jsem pomocí olejových barev, zkoušela jsem slepotisky a frotáž.

Chtěla jsem, aby každá kniha byla natisknuta jiným způsobem.

Jeden ze způsobů, který jsem využila, byl materiálový tisk z výšky. Na obaly jsem nanášela barvu válečkem, stejně jako se nanáší například na linoryt. Na matrici jsem přiložila ruční papír a tiskla jsem pomocí lžičky nebo knihařské kostky. U menších obalů tento způsob fungoval velmi dobře. Velké plochy, např. tetrapakový obal nebo krabička od čaje, se tímto způsobem netiskly dobře. Na barevné ploše vznikaly šmouhy.

Hledala jsem možnost jak práci urychlit a vyhnout se šmouhám. Objednala jsem si grafický kuličkový lis SlámaPress, o kterém jsem si myslela, že by mi práci mohl usnadnit. Po konzultaci s výrobcem jsem

se dozvěděla, že lis není vhodný pro tisk nerovných matric. To mě ale neodradilo, a lis jsem přesto vyzkoušela. V době kdy jsem na lis čekala, jsem se snažila vymyslet podobnou možnost tisku. Přišla jsem na to, že axiální kuličkové ložisko (viz Příloha 11) funguje podobně jako SlámaPress lis. Tiskla jsem tak, že jsem ložiskem jezdila po papíru. Výsledek byl o trochu lepší než tisk lžičkou, ale na velkých plochách stále zůstávaly šmouhy.

Když jsem tiskla grafickým kuličkovým lisem přímým přejížděním přes ruční papír, papír se ničil. Když jsem ale tiskla ještě přes čtvrtku, tisky vycházely celkem kvalitně. Tímto lisem jsem nakonec natiskla převážnou část knihy *Recyklace I – Ze života.*

Po návratu z pobytu Erasmus+ jsem se nejprve zaměřila na výrobu ručního papíru. Vyrobila jsem si síto a rám (viz Příloha 13) formátu A3. K tomu jsem využila latě o velikosti 1 cm x 2,5 cm, které jsem nařezala na 30 cm a 47 cm dlouhé části. Ty jsem spojila sponkovačkou tak, aby vznikly dva stejné rámy. Do jednoho rámu jsem napnula síť do oken, druhý jsem nechala prázdný.

Ruční papír jsem vyráběla z odpadního papíru ze skartovačky. Tuto drť jsem několik dní nechala namočenou ve vodě, aby byl papír více měkký. Namočenou drť jsem mixovala stolním mixerem, vzniklou kaši jsem pak lila do kádě s vodou. Množství papíroviny v kádi ovlivnilo sílu papíru. Z této kádě jsem čerpala papírovinu na síto. Po odkapání jsem nabranou papírovinu přenesla na savou látku, na které byla netkaná textilie. Takto jsem pokračovala v několika vrstvách. Látky s papírovinou jsem pak lisovala, aby se z nich dostalo co největší množství vody. Po vylisování jsem

netkanou textilii s papírovinou věšela na sušák a nechala uschnout. Suché papíry jsem sundala z netkané textilie a vyžehlila.

Nechtěla jsem tisknout jen odpadky od potravin, ale i jiné odpady, které už nemají využití, proto jsem hledala možnost u vysloužilé elektroniky. Vývoj elektroniky se v posledních letech posouvá rychle dopředu a starých mobilních telefonů a počítačů stále přibývá. Rozhodla jsem se, že zkusím tisknout součástky z počítačů. Použila jsem části ze základní desky např. konektory PCI, PS/2, MCH, porty USB atd. Tyto části žádným lisem tisknout nešly. Používala jsem je jako razítka. Tímto způsobem jsem natiskla knihu *Recyklace III – grafické listy.*

U knihy *Recyklace II* jsem tiskla převážně odpadky od jídla a pití. Nanášela jsem na ně lehce barvu štětcem. Matrice jsem tiskla na grafickém lisu tzv. satinýrce. Tisky vypadají realisticky. Do této knihy jsem tiskla čárové kódy. K tomu jsem použila zrcadlově obrácené tisky z laserové tiskárny a Speciální nitroředidlo C6000. Zkoušela jsem kódy přenášet přímo na ruční papír, ale k tiskům to působilo příliš tvrdě. Proto jsem se rozhodla doplnit knihy japonským papírem, na který jsem kódy natiskla. Papír je jemný, tisky nijak neruší a ruční papíry dobře doplňuje.

4 POPIS DÍLA

Má bakalářská práce na téma *Recyklace* se skládá ze tří autorských knih s podtituly *Recyklace I - Ze života, Recyklace II - Katalog odpadků, Recyklace III - Grafické listy.* Spojujícím prvkem knih je volba použitého papíru a tisk předmětů, které se již staly odpadním materiálem. Knihy jsou vyrobeny z ručního papíru. Aby vynikla grafická čistota jednotlivých matric, není v nich použit text.

V každé z knih jsem použila jiný způsob tisku. Knihy jsou svázané netradičním způsobem kovovými zátkami, plíšky od zapalovačů a krytkami z počítače (viz Příloha 12). Tento způsob jsem zvolila, protože jsem chtěla použít materiál, který bude doplňovat myšlenku recyklace.

Recyklace I – Ze života

V této knize jsou natištěny odpadky, které jsem náhodně vybírala a tiskla. Většinou jsou to obaly od jídla a pití. Kniha má jedenáct potištěných listů formátu A3 z ručního papíru a jeden úvodní list z japonského papíru, na kterém je otisknut název knihy.

K tisku grafik jsem využila materiálový tisk z výšky. Tato kniha má upozornit na to, jak odpadu kolem nás přibývá. Je v ní příběh jedné odhozené plechovky, kterou jsem odlišila červenou barvou. K této plechovce na každé stránce přibývá další odpad, který jsem tiskla černou nebo modrou barvou. Na konci knihy je plechovka úplně pohlcena odpadem.

Kniha je svázaná kovovými zátkami od piva, které tvoří hřbet celé knihy.

Recyklace II – Katalog odpadků

Pro tuto knihu jsem vybrala graficky zajímavý odpad. Kniha je natisknutá na grafickém lisu tzv. satinýrce. Předměty jsem na stránku umístila tak, aby vynikla jejich grafická čistota a vzájemně se kompozičně doplňovaly. Tisky vypadají realisticky.

Kniha je doplněna japonským papírem, na kterém jsou natištěny čárové kódy tak, aby doplňovali jednotlivé zobrazené předměty. Pomocí aplikace pro čtení čárových kódů lze v chytrém mobilním zařízení zobrazit informace o daném výrobku.

Touto knihou jsem chtěla upozornit na konzumní způsob života a neustálou potřebu lidí nakupovat.

K vazbě této knihy jsem použila kovové plíšky ze zapalovačů, které doplňují vzhled celé knihy.

Recyklace III – Grafické listy

Tato kniha se skládá z třinácti grafických listů formátu A3 na kterých jsou natištěny součástky z počítače. Většinu součástek jsem používala jako razítko. Převážně jsem tiskla konektory a části základní desky. Stálým opakováním tisku součástky jsem vytvářela různé kompozice.

Knihu jsem svázala krytkami z počítače, které jsem ohnula a využila je jako svorky. Svorky se dají sundat tak, aby se dala kniha kdykoli rozebrat na jednotlivé listy, které by se daly samostatně vystavit.

4.1 TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA

Na výrobu autorských knih jsem použila vlastnoručně vyrobený papír formátu cca A3. Tento papír jsem doplnila japonským papírem.

Na tisky v knize *Recyklace I, Recyklace II* a *Recyklace III* jsem k tisku obalů použila tiskařské barvy na linoryt, ofset a litografii na olejové bázi v odstínech černá, karmínová a modrá. Některé listy v knize *Recyklace III* jsou natištěny pomocí razítkovacího polštářku černé barvy.

Knihu *Recyklace I* jsem tiskla pomocí grafického kuličkového lisu SlámaPress. Ten se nejlépe osvědčil na velké matrice. Některé obaly jsem tiskla pomocí kuličkových ložisek, která fungovala podobně jako SlámaPress lis. Další možnost, kterou jsem použila k tisku jemnějších a menších věcí, byl tisk lžičkou a knihařskou kostkou.

Texty a čárové kódy jsou zrcadlově obráceny a vytištěny na laserové tiskárně a na japonský papír přenášeny pomocí Nitroředidla C6000.

Vazbu u knihy *Recyklace I* jsem vyřešila pomocí zátek od piva, které jsem ohnula, zasunula do nich papíry a pomocí kladiva je zatloukla tak, aby listy držely pohromadě. Podobně jsem spojila i knihu *Recyklace II*, kde jsem místo zátek použila kovové plíšky od zapalovačů. Grafické listy *Recyklace III* jsem spojila svorkami vyrobenými z krytek z počítače, které se dají sundat. Listy se pak dají jednotlivě vystavit.

4.2 PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR

Přínos pro daný obor vidím v tom, že jsem vyrobila knihu přímo z originálů grafických listů a vlastního ručně vyráběného papíru. Inspirací může být to, že jsem pracovala převážně s odpadním materiálem. Při výrobě knihy jsem se snažila omezit použití digitálních technologií.

Myslím, že přínosem také může být netradiční způsob vazeb, který jsem použila.

5 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

a) Knižní a periodická literatura

1. PHILLIPS, Sam. *--ismy*. V Praze: Slovart, 2013. ISBN 978-80-7391-762-3.

2. BRODEK, Ayako, BROWN, Claire Waite, ed. *Papír: umělecká tvorba ozdobných předmětů a dekorací*. V Praze: Metafora, 2011.

ISBN 978-80-7359-306-3.

3. NEJEZCHLEBOVÁ, Klára. *Dekorování papíru*. 2. vyd. Brno: CPress, 2013. Výtvarné techniky (CPress). ISBN 9788026402862.

b) Internetové zdroje

1. raubdruckerin | manhole cover prints on bags & shirts – Unique prints of surfaces and other elements of the urban landscape on streetwear. Printed directly on-site in the streets of cities like Berlin, Amsterdam, Lisbon and Paris.. [online]. Copyright © 2006 [cit. 24.04.2018]. Dostupné z: https://raubdruckerin.de/en/

2. O grafice | Hollar. *Hollar | Sdružení českých umělců grafiků HOLLAR Praha | Galerie české grafiky s tradicí od roku 1917* [online]. Copyright © Hollar 2018. All Rights Reserved. [cit. 24.04.2018]. Dostupné z: http://hollar.cz/o-grafice/

3. Grafický kuličkový lis I Sláma Press. *Grafický kuličkový lis I Sláma Press* [online]. Dostupné z: https://www.slamapress.cz/

4. Kuličkové ložisko – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Kuli%C4%8Dkov%C3%A9_lo%C5%BEisko

6 RESUMÉ

My final work on the Recycling consists of three author's books with subtitles: *Recycling I – From the life, Recycling II – catalog of garbage, and Recycling III – Graphic sheets*. Connecting element of books is a choice of paper and printing of subjects which already became waste material.

The books are made of handmade paper, to stand out graphic uniqueness of forms, there is no text in here.

There is different kind of printing in each of the books. The books are bound in an untraditional way – for example, metal plugs, flies from lighters and computer caps. This kind of binding was chosen because of the idea of recycling.

In first book *Recycling I – From the life* – here is use material printing from a height. You can find here mostly package from food and drinks.

The second book *Recycling II - catalog of garbage* is printed on a hand printing press . You cand find almost the same kinds of garbage printed as in *Recycling I*. Book is completed with japanese papers, with bar codes of products. By using a bar code reader app in a smart device you can find a lot of information about the products.

The last third book *Recycling III – Graphis sheets* – here you can find a parts of computer. Mostly computer components was made as an stamp. Components as connector and part of motherboard. By using the same thing to stamp are made different compositions. Book is bind by computer caps, the caps was used as an clamps. The clamps can be removed and the book is possible to take apart to single units and then put the units back together.

7 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1

Kaple sv. Jana Nepomuckého ve Svojetíně, vlastní foto

Příloha 2

Pět kočiček, vlastní foto

Příloha 3

Hajánek a Ospalka – pohádky pro nespavce, vlastní foto

Příloha 4

Tři, vlastní foto

Příloha 5

Suchá jehla – *Útok*, vlastní foto

Příloha 6

Čárový lept – *Na moři, Division*, vlastní foto

Příloha 7

Mezzotinta – *Řetěz*, vlastní foto

Příloha 8

Falešná mezzotinta – *IV, Řetězy, Cross, Ztracený,* vlastní foto

Příloha 9

Materiálový tisk - *Zátky od vína*, vlastní foto

Příloha 10

Linoryty – *Popelnice*, vlastní foto

Příloha 11

Axiální kuličkové ložiško,

https://cs.wikipedia.org/wiki/Kuli%C4%8Dkov%C3%A9_lo%C5%BEisko

Příloha 12

Krytka počítače, vlastní foto

Příloha 13

Síto a rám na čerpání ručního papíru, vlastní foto

Příloha 14

Výroba ručního papíru, vlastní foto

Příloha 15

Tisky – *Recyklace I – Ze života,* vlastní foto

Příloha 16

Recyklace I – Ze života, vlastní foto

Příloha 17

Tisky – *Recyklace II – Katalog odpadků*, vlastní foto

Příloha 18

Recyklace II – Katalog odpadků, vlastní foto

Příloha 19

Tisky – *Recyklace III – Grafické listy*, vlastní foto

Příloha 20

Recyklace III – Grafické listy, vlastní foto

Příloha 1

Kaple sv. Jana Nepomuckého ve Svojetíně, vlastní foto

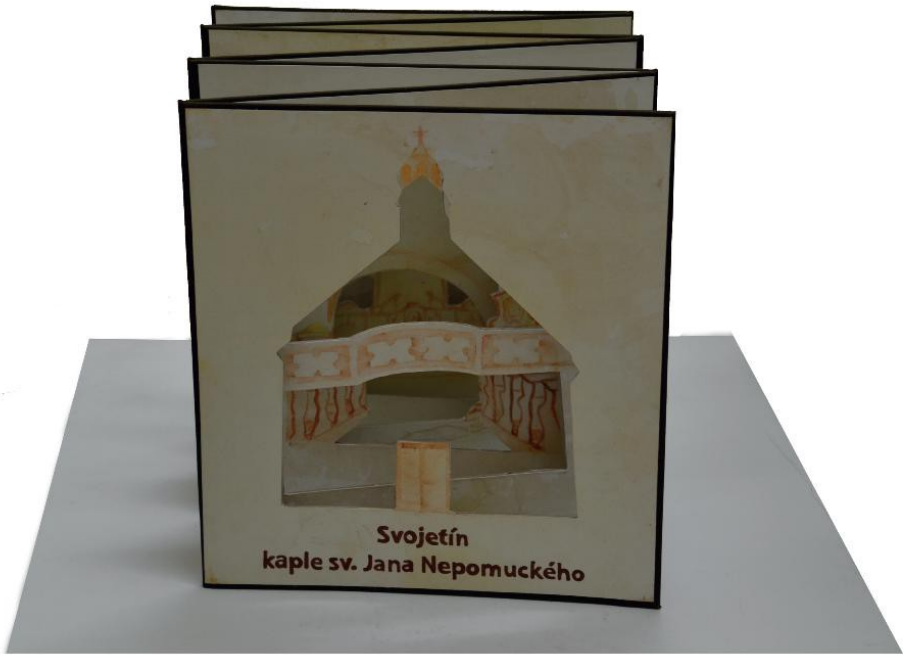

Příloha 2

Pět kočiček, vlastní foto

Příloha 3

Hajánek a Ospalka – pohádky pro nespavce, vlastní foto

Příloha 4

Tři, vlastní foto

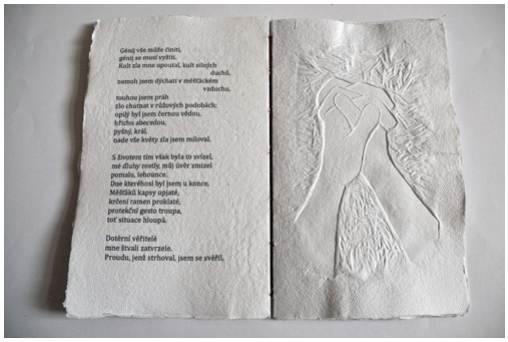

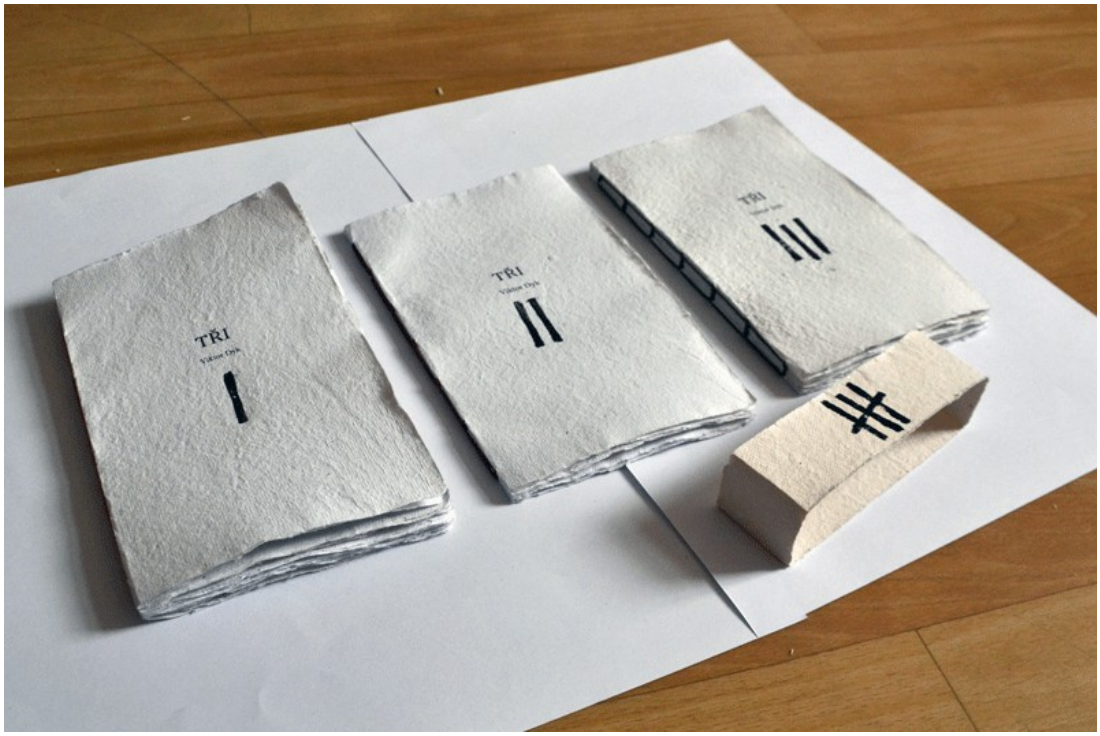

Příloha 5

Útok – suchá jehla, vlastní foto

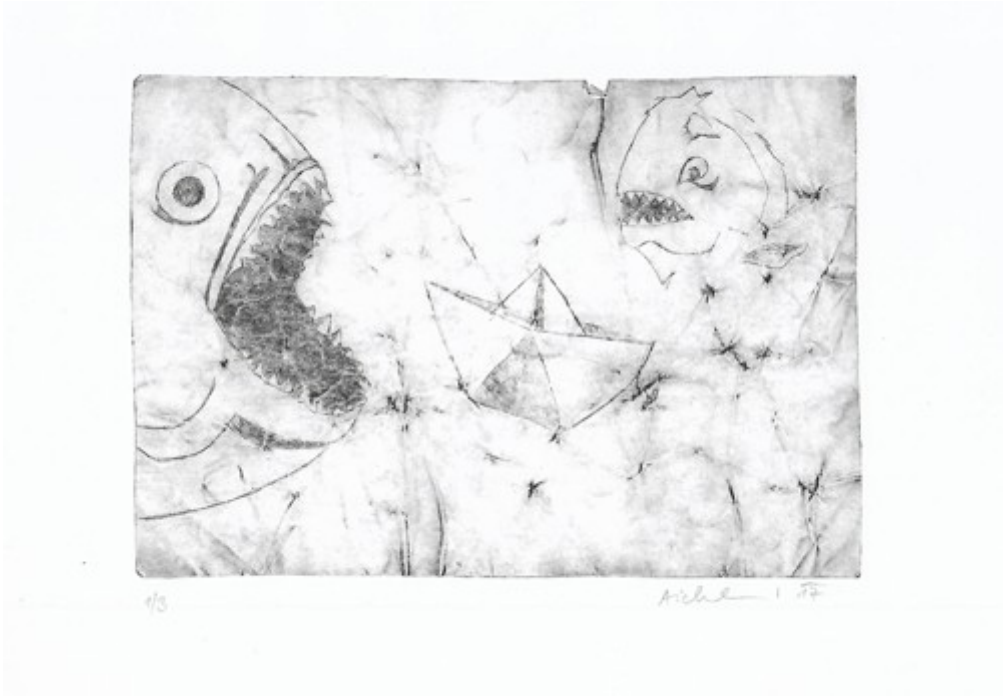

Příloha 6

Čárový lept – *Na moři, Division*, vlastní foto

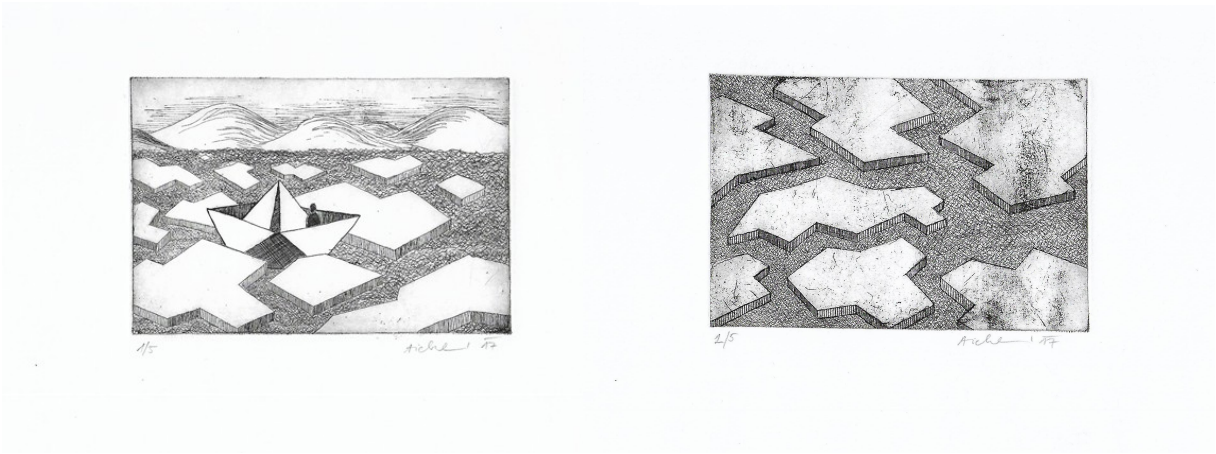

Příloha 7

Mezzotinta – *Řetěz*, vlastní foto

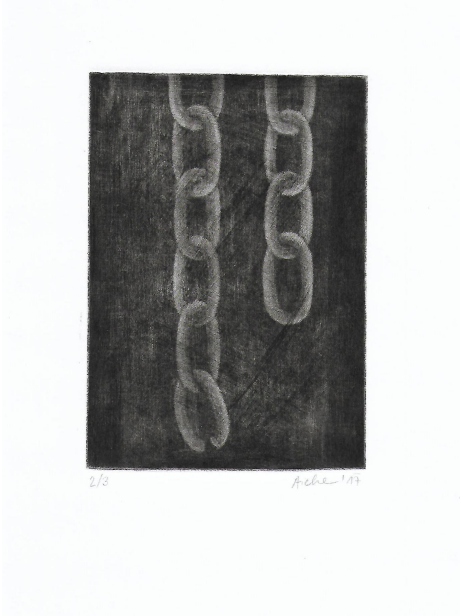

Příloha 8

Falešná mezzotinta – *IV, Řetězy, Cross, Ztracený,* vlastní foto

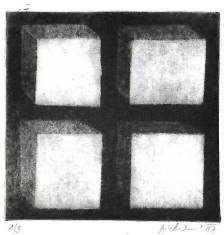

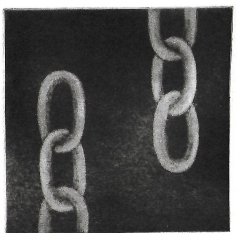

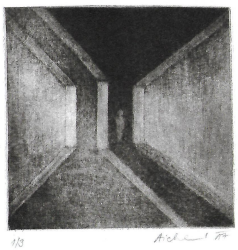

Příloha 9

Zátky od vína, vlastní foto

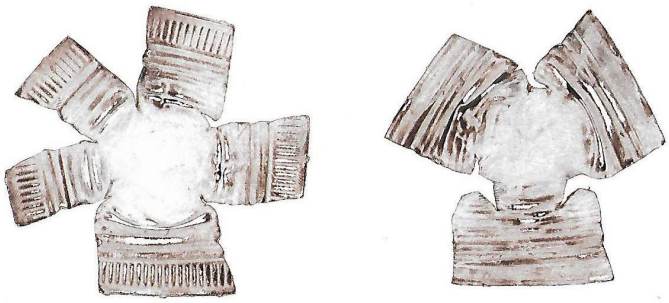

Příloha 10

Linoryty – *Popelnice*, vlastní foto

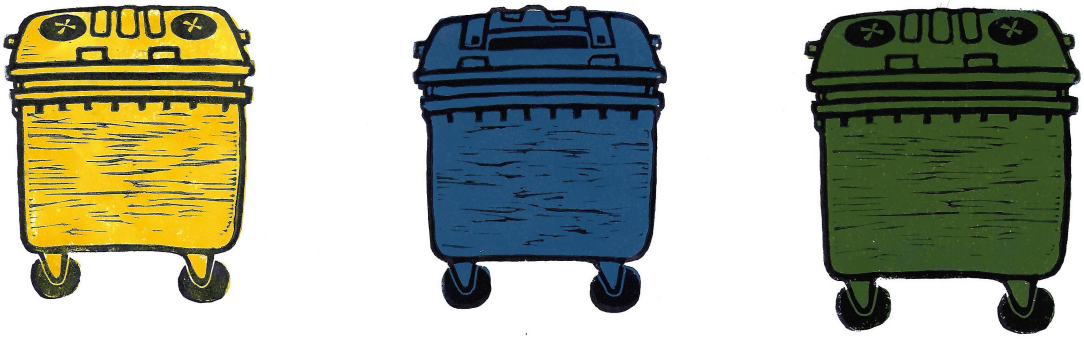

Příloha 11

Axiální kuličkové ložiško,

https://cs.wikipedia.org/wiki/Kuli%C4%8Dkov%C3%A9_lo%C5%BEisko

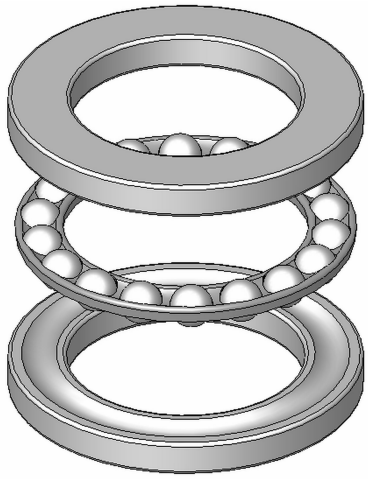

Příloha 12

Krytka počítače, vlastní foto

Příloha 13

Síto a rám na čerpání ručního papíru, vlastní foto

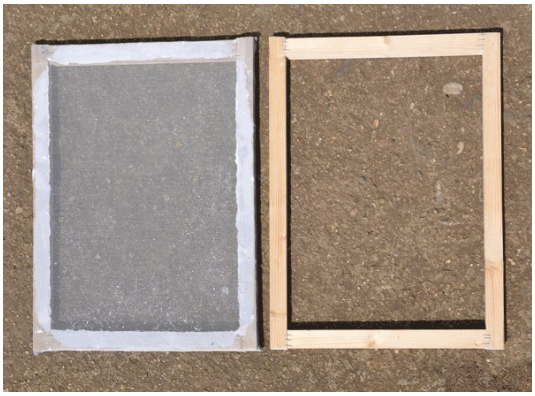

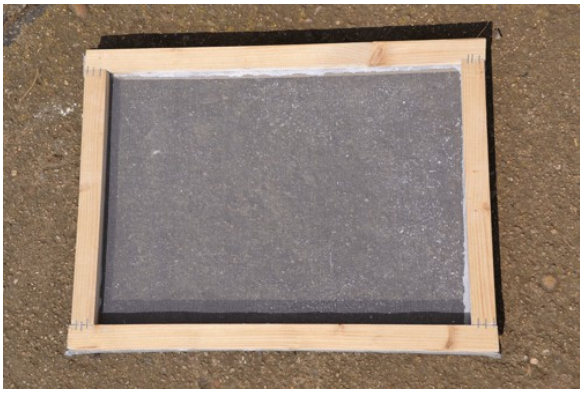

Příloha 14

Výroba ručního papíru, vlastní foto

Příloha 15

tisky *Recyklace I – Ze života*

Příloha 16

Recyklace I – Ze života, vlastní foto

Příloha 17

tisky *Recyklace II – Katalog odpadků*, vlastní foto

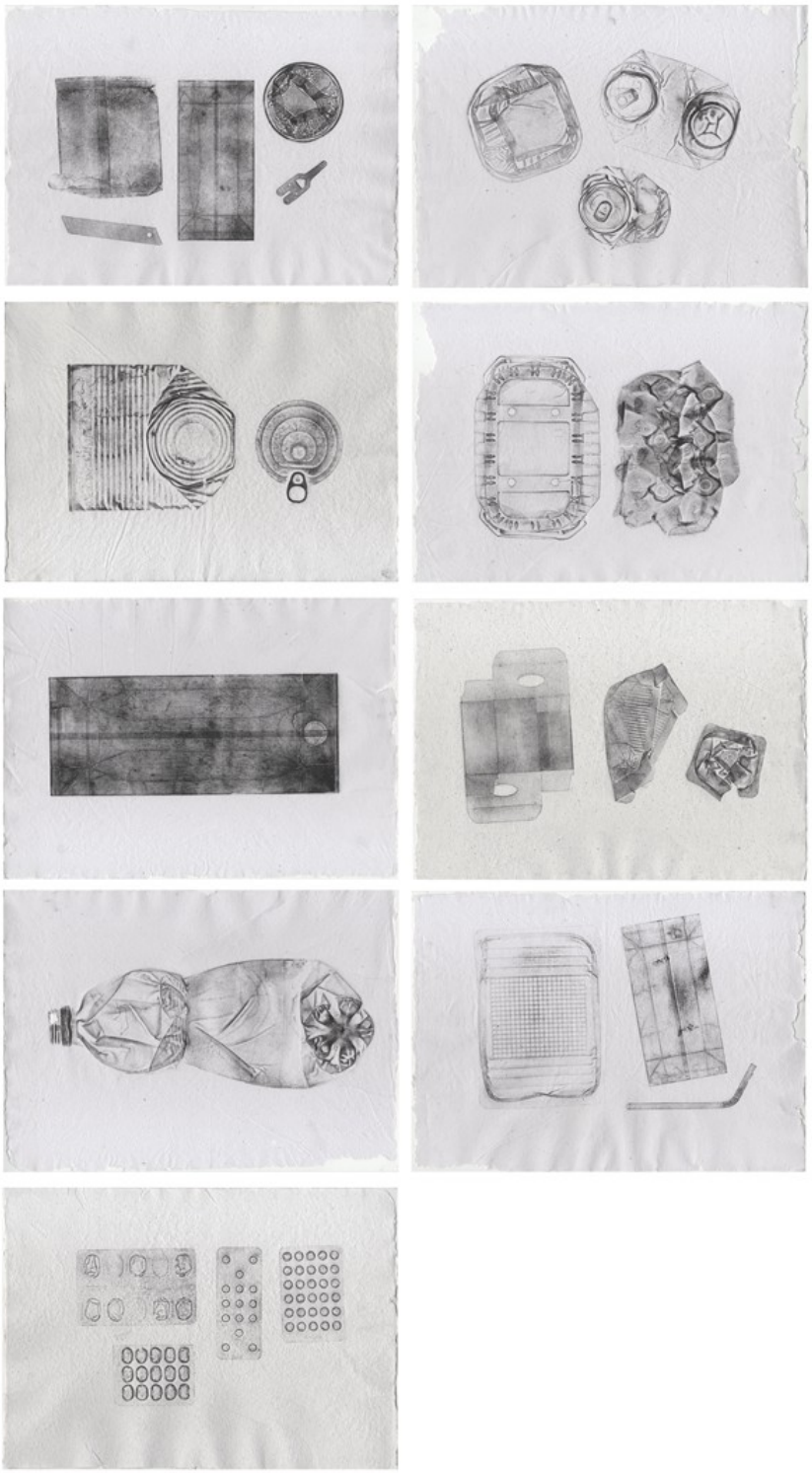

Příloha 18

Recyklace II – Katalog odpadků, vlastní foto

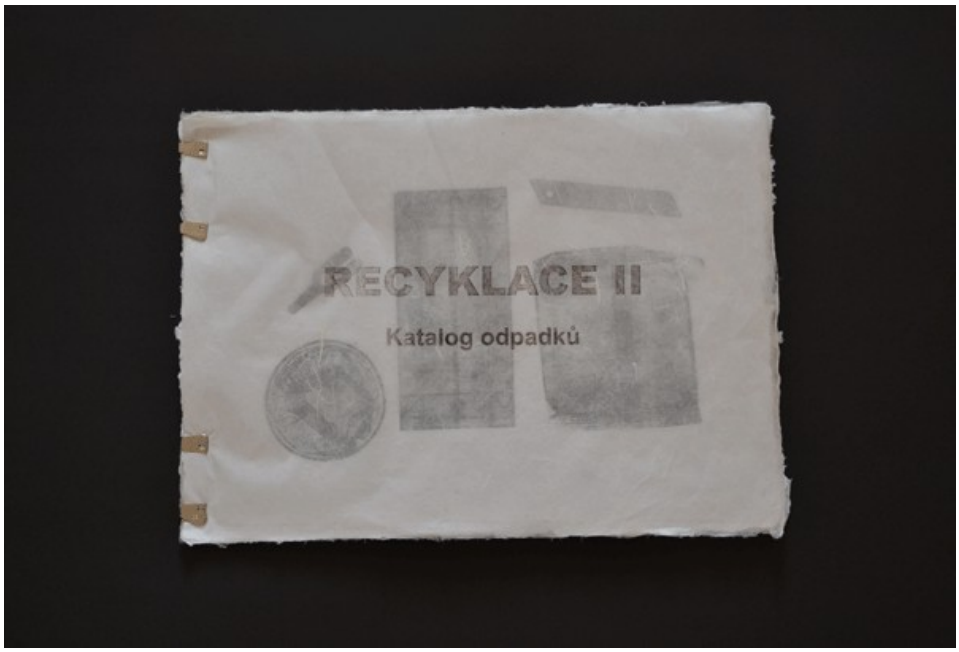

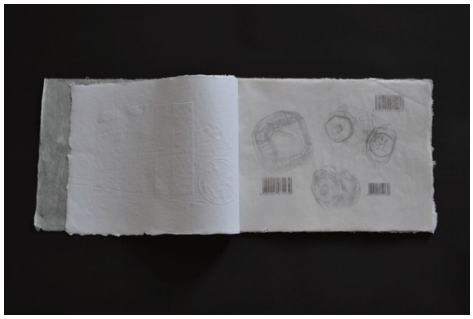

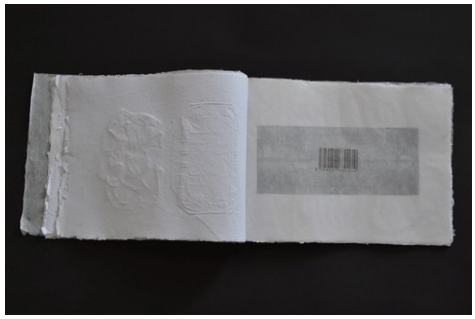

Příloha 19

tisky *Recyklace III – Grafické listy*, vlastní foto

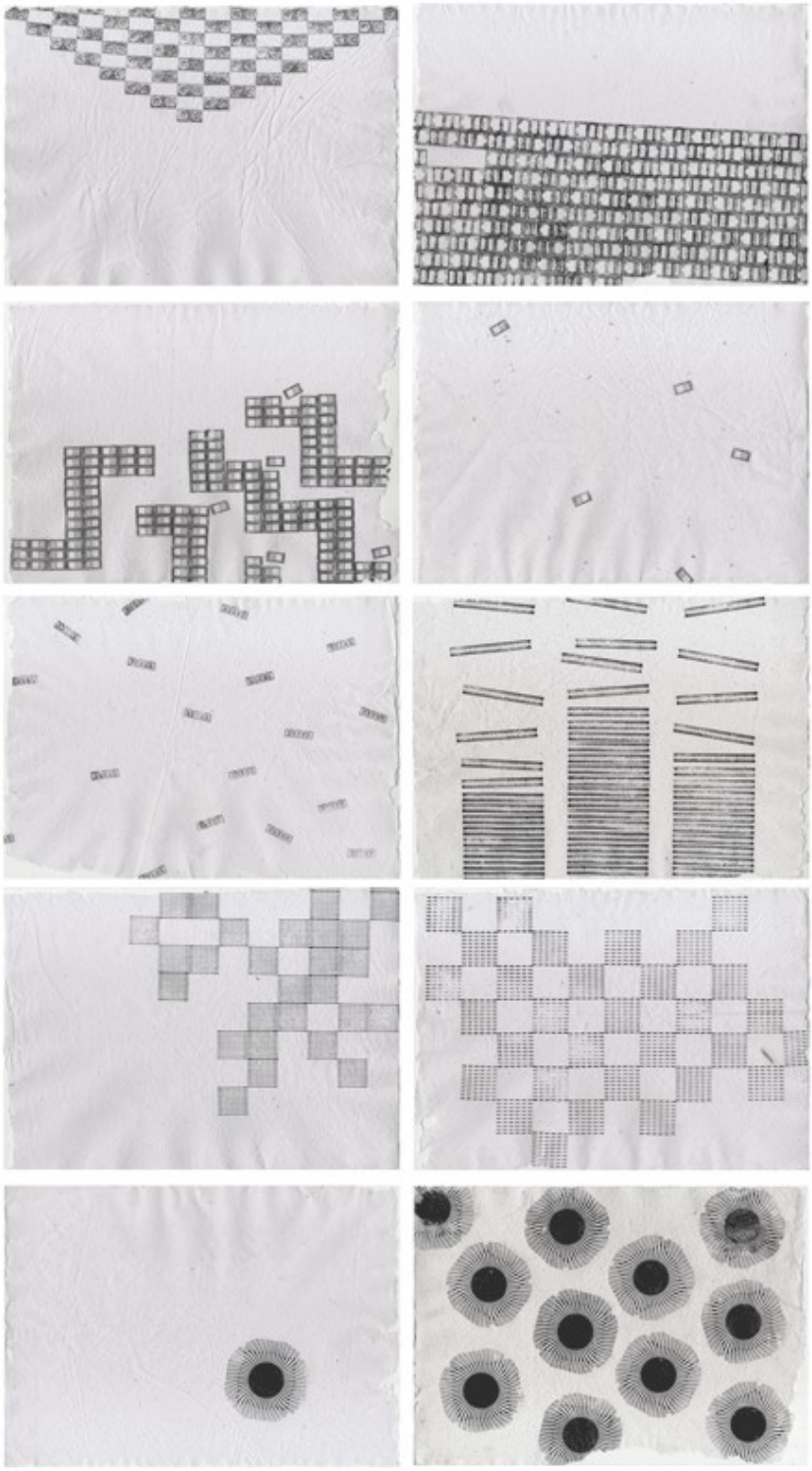

Příloha 19

tisky *Recyklace III – Grafické listy*

Příloha 20
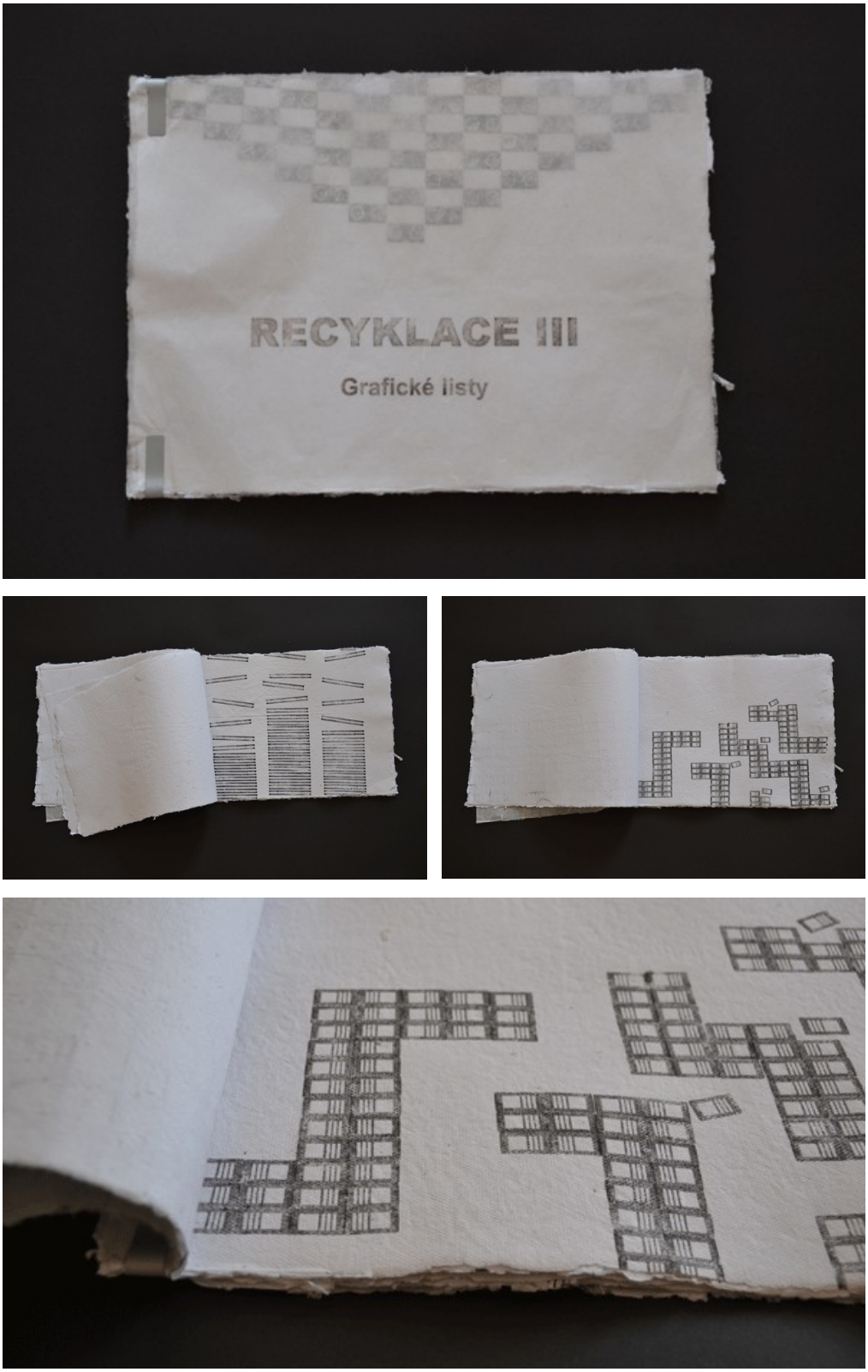
Recyklace III – Grafické listy, vlastní foto